השולח פרק רביעי גיטין

ויאמר לו עבדי אתה. ויוליף לעז [ה]על בניו: **אנא דמשחרר כותב.** שטר לבעל חובו על דמיו הואיל והזיק שעבודו יכנס לו: **אין העבד חייב כלום במצות.** הטובגות בבני חורין יותר מבעבדים אנא היה קטן לו ולא יכול לשחררו: **על דמיו.** העודפים על החוב: **אינו כותב.** אין עבד כותב לו אוס שטר דממאי עבד ליה איהו לא גרס ליה ולא מידי: **אנא משחרר כותב.** לו שטר על העודף: **היזק שאינו ניכר שמיה היזק.** ולתנא קמא לא שמיה היזק לפיכך אין לנו לחייב את המשחרר אנא העבד לפי הנאתו מן המחרור: **שני רבו קרים ליה.** תנא דממאי בתמיה דקתני דוקתני את רבו ומוקמת לה ברבו שני: **משחרר קרים ליה.** מי הוי שחרורו שחרור: **ושעבד נכר.** ושוב כל השדה ונוף הקרקע מקולקל שהמיס לפין עוד לעולם עליה: **שפיר נאה.** כך פיוויו: **לא יהא לך פרעון כו'.** אבל אמר לו אם לא לא פרעתיך גבה מזו לא קמה ליה ברשותיה ולאו אדעתא דידה לחודא אוחפיה ואינו חייב בחמריותה וגובה משאר נכסים: **גובין משאר נכסים.** כלומר אם ילקה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: **איזה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין.** כלומר דווקא הטילה אחריות כתובתה על שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהיו כל נכסיו אחריות לה ולא תדע על איזה לחזר מי קנה ראשון ומי אחרון ומלטרך לדון עם כל אחד ואחד: **מתני' מי שחציו עבד כו'.** כגון שהיו ב' אחין או ג' שותפין ושחרר א' את חלקו: **הקנסס את רבו.** שאינו חסר כלום: **לישא שפחה אינו יכול.** מפני לד מיוחת שבו בת

ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכותב עבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אין העבד כותב [א]אלא משחרר כותב במאי קא מיפלגי [ב]במזיק שיעבודו של חבירו קא מיפלגי דמר סבר [ג]חייב ומ"ם פטור איתמר נמי המזיק שיעבודו של חבירו באנו למחלוקת רבן שמעון ב"ג ורבנן עולא אמר מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות אלא מפני תיקון העולם שהרי יצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון ועושה אותו בן חורין וכותב [ד] שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר כותב במאי קמיפלגי [ה]בהיזק שאינו ניכר קמיפלגי מ"ם שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק עולא מ"ט לא אמר כרב אמר לך שני רבו קרית ליה ורב מ"ט לא אמר כעולא אמר לך שני משחרר קרית ליה [ו]איתמר העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר [ז] אמי שפיר נאה א"ר יוחנן אינו גובה משאר נכסים ואבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן בר יצחק משום דאמי שפיר נאה הוא אומר שמעתא דלא שפירן תתרגם שמעתיה דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו תניא נמי הכי [ח]העושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך [ט]העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים אשה אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין: **מתני'** [י]מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם [יא]לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין בת

דאילו לדידיה שרי כיון דאין מתכוין אנא להפקיע שיעבודא אבל היכא דמיתסר אחולי עלמא כגון מיתנא והקדש דקדושת הגוף לא אלמוה לשיעבודיה וא"ת ולאביי דאמר בס' כל שעה (פסחים דף לא.) דלמפרע הוא גובה היכי משני למתני' דהכא דכדרכה לא מצי לשנויי דאביי לית ליה דמפקיע מידי שעבוד כיון דסבר דלמפרע הוא גובה וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות ולאביי דאמר למפרע הוא גובה דבס' כל שעה (שם דף לא.) מפרש טעמא דרבא כיון דאילו הוה ליה זחי הוה מסליק ליה בזחי אשתכח דהשתא הוא דקא קני וי"ל דאבל מקום כיון דמשתמשין באחלטא לעשות בו כל חפצם ואם מכרוה לא טרפה מלקוחות ומסלקין לה בזחי אמרינן מכאן ולהבא הוא גובה: **במזיק** שעבודו של חבירו **קמיפלני.** וכגון דא"ל אין לך פרעון אלא מזה דלא גבי משאר נכסים דאי לאו הכי אמאי פטור הרי עדיין חייב לו חובו והא דלא מוקי פלוגתייהו בדינא דגרמי אפשר דמחייב במזיק שעבוד חברו כדמוכח בס' המניח (כ"ק דף לג:): **בהיזק** שאינו ניכר **קמיפלני.** לרב דמוקי לה בשאר רבו לאשון חשיב שפיר היזק ניכר אבל שחרור דרבו שני דלא הוי אנא מדרבנן חשיב היזק שאינו ניכר ול"ל דהאי היזק שאינו ניכר חשיב טפי מההוא דפ' הניזקין (לקמן דף נ.) דהתם קי"ל דלא שמיה היזק והכא קי"ל כרשב"ג דמשמתו דשמיה היזק: **גובין** משאר נכסים. כלומר אם רצה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: **אשה** אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה לחזר אחר בתי דינין. פי' בקונט' דווקא הטילה אחריות על שדה זו וע"מ כן נסת ולא שיהיו כל נכסיו אחריות לה ולא תדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ומלטרך לדון עם כל אחד ואחד וגרלה דאם מכר מכרו בטל לגמרי דאפילו בעל עצמו שמכר יכול לחזור ולבטל המכירה דהכי אמרינן בינמות בס' אלמנה (דף פו:) גבי מכנסת שוס לבעלה דתניא מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוליא מיד הלקוחות ופי' שם בקונט' מכרו שניהם או זה או דאם מכר הבעל האשה מוליאה ואם מכרה האשה הבעל מוליא [ב]וא"ת פי' דאפילו אם מוכר הבעל הוא עצמו מוליא דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל ובטל לגאתר שלא תטרח האשה לטרוף מהם דרשב"ג לטעמיה דאמר הכא שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינים ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף דהתם אין כתובתה מיוחדת עליהן ואם אינה בני חרי לא גבית ממשעבדי אבל הכא אפילו אינה בני חרי יכולה היא לומר לא אקילנא שלא הני שנתייחדו לי על כן הפקיעו חכמים כח המוכר לגאתר שלא תהא צריכה לחזר אחר בתי דינין וכן מוכח בירושלמי דפליג ר' יוחנן ור"א בנכסי לאן ברזל ר' יוחנן אמר מכרו אינן מכורין א"ל ר"א אוכלין בתרומה מכאן ואת אמרת אינן מכורין והדר קאמר במאי פליגון במכרן לעולם או במכרן לשעה ומסיק דאתיא דר"א כרבנן דאמרי הכא גובין משאר נכסים ור' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרן לשעה אינון קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן [ג]קיימין ומתיישב נכון פי' הקונטרס דהאשה שנפלו [ד]: **לישא** שפחה אינו יכול. וא"ת אפי' יכול לישא שפחה הא אינו מקיים בכך פריה וריבוי כדמוכח בס' הנח על יבמתו (יבמות סב.) גבי היו לו בנים קודם שנתגייר ונתגייר דאמר הכל מודין בעבד שאין לו חיים וי"ל דאם היה יכול לקיים שנת כל דהו משום מצות פרו ורבו לחודיה לא הוה מיחייב בה כיון דאטום הוא וא"ת ליתי עשה דפרו ורבו ולידחי לאו דלא יהיה קדש (דברים כג) וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה ועוד דכי מיעקרא לאו לא מקיים עשה אנא בגמר ביאה לחזיא להתעבר ועוד דבדידה ליכא עשה דאפי' מיפקדא אפשר לה בכיולא בה וא"ת וימכור עצמו בעבד עברי דע"ע שרי בשפחה ואפי' אין לו אשה וכנים הא איכא למ"ד [ה] דרבו מוסר לו שפחה כנענית וי"ל דאמר בחיוהו נשך (ב"מ נא. ע"ש) גר ומשומרכר אין נמכרין בע"ע משום דבעינן ושב אל משפחתו וא"ת ושא חליה שפחה וחליה בת חורין כדאמרינן בס' אותו ואת בנו (חולין דף עט.) דפרדה שתבעה אין מרביעין עליה אנא מינה וי"ל דגבי בנאים לא אסר אנא תרי מיני והנהו הוו חד מינא אבל הכא אמי לד עבדות ומשתמש בלד חירות וא"ת ושא ממזרת דלד עבדות שרי בה כדתנן בפרק האומר (קידושין סט.) יכולין ממזרים ליטהר כילד ממזר ושא שפחה ולד חירות נמי שרי בה כדתנן פרק ר' יוחסין (שם סט.) חלוצי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת דאמי לד עבדות ומשתמש בא"ל ישראל אסור כמו שממזר ושא שפחה וכמו ליטא שפחה אינו יכול ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל וא"ת ושא נמיה דחרורי ונמיני מותרין לבא זה בזה בפרק ר' יוחסין (שם) ועבד נמי מותר בה דאמרי' בפ' יש מותרות (יבמות פה:) ממזרת ונתינה לישראל איכא ביניהו לא"ד מפני שהוא מרגילה חו היא מרגילתו פי' שיוכל בנה ליטהר על ידי שיבא שפחה וי"ל דאע"ג דאסור בנה בשפחה אינה מושבת רק שיש לו טהרה

מסורת הש"ס

(א) [כ"ק לג:]. (ב) [לקמן נג. וס"ש]. (ג) [כ"ק יח: לג: כ"ש מד:]. (ד) [פסחים פח. מנינה כ. כ"ש יג. עדיות פ"א מי"ב ערכין ב. (ה) כ"ק ח: וס"ש]. (ו) ס"א מכורין. (ז) ד"ה מנרשה בגנב. (ח) [קידושין כ.].

גליון הש"ם

גמ' אמי שפיר נאה. מגה דף יט ע"ב קרי ליה אמי ורדיעלא עי' פרש"י שם: רש"י ד"ה ויאמר לו כו' על בניו. קשה לי הא קי"ל דעבד הבא על בת ישראל הולך כשר אנא דלהרבה פוקים פנוס לכתובה ולמאי נקט רש"י בניו ולא כפשוטו דיוקא לעז עליו שפסול לבא בקהל דהוא עבד ומאי אולמא בניו ממש:

הגהות הב"ח

(א) גמ' טולא אמר וכו' וכותב עבד שטר:

מוסף רש"י

במזיק שיעבודו של חבירו. קלקל המשועבדת לחבירו (ב"ק לג:). אמי שפיר נאה. אמי ורדיעלא, נאה כוורל, ובגיעון קרי ליה אמי שפיר נאה (נדה יח:). תקנתם את רבו. שאינו מפסיד כלום מן הרכוש לו (פסחים פח:). ואת עצמו לא תקנתם. מה הבא עליו (שם) כל תקנת רבו כאן היא אבל תקנת העבד אין כאן, אם נתקן נמשפט הממון לא נתקן בפריה ורביה (חגיגה ב:). לישא שפחה אי אפשר. מפני לד מיוחת שבו (שם) דלד מיוחת אסור בה לכתיב (דברים כג) לא יהיה קדש, לא יבא לאיתמא לאמה (פסחים פח:).

תוספות רי"ד

אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב לו שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר: מי שחרורו רב אומר רבו ראשון. פי' ראובן לוה משמעון ועשה לו עבדו אפותיקי ואח"כ שחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין עצמן מידי שעבוד. פי' אע"פ שעשה עבדו אפותיקי להלואת המלוה והוא משועבד לו בחובו אחי שחרור ומפקיעו וחייל עילויה ואין המלוה יכול לעכב שחרורו וכן אם עשה שורו אפותיקי ואח"כ הקדישו למזבח וכן אם עשה חמצו אפותיקי לנכרי ועבר עליו הפסח אחי איסור חמץ וחייל עילויה ולא יקרא חמצו של נכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו ב"ח שמא ימצאנו בסוק ויאמר לו עבדי אתה ומוציא לעז על בניו שהן עבדים וכותב לו העבד שטר

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ז מהל' מוכר ומקח הלכ' יא סמג עשין קפ טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף קח:
פט ב מיי' שם סמג עשין סו טוש"ע ח"מ [סימן פו סעיף ה וסימן קד סעיף ג] וסימן שפו סעיף ב:
צ ג ד מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ג [ד] סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג:
צא ה מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף סב:

תוספות רי"ד (המשך)

על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב העבד אלא המשחרר כותב: במאי קמיפלגי במזיק שעבודו של חבירו מר סבר חייב ומר סבר פטור. פי' וכגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי לאו הכי לא הדיקו שגובה משאר נכסיו כדאמרן לקמן: איתמר העושה שדהו אפותיקי ושטפה נהר אמי שפיר נאה (אמר) פי' כיוויו היה אמר ר' יוחנן אינו גובה משאר נכסים אבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן משום דאמי שפיר נאה אמר רב יצחק משום דאמר תתרגם שמעתתא דלא שפירן אלא מזו תניא נמי הכי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אינו גובה משאר נכסים. תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו ולכתובת אשתו גובים משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חובו גובה משאר נכסים כתובת אשתו אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין. פי' אם רצה הלוה מוכר את האפותיקי והן גובים משאר נכסים ואי קשיא כיון דאם ששטפה נהר הוא גובה משאר נכסים וגם הלוה יכול למוכרה והוא גובה משאר נכסים היכי שאומר לו מקום הנחתי לך לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש בו שהלוקח יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש באפותיקי יותר מסתם שעבוד נכסים וי"ל דלהכי אדני אפותיקי שאם לא מכרה גנם לא ששטפה נהר ובא לגבות חובו מן הקרקע גובה ממנה ואע"פ שהיא עידית ואינו יכול לדחותו אצל הבינונית אי נמי אם מת גובה ממנה ואין היורשים דוחים אותו אצל הזיבורית אלא זה נפרע מן האפותיקי שלו ואף על פי שהיא עידית: **מתני'** מי שחציו עבד וחציו בן"ח עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום א' כדברי ב"ה אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com